

İran’da Asker–Siyaset İlişkileri ve Devrim Muhafızları’nın Yükselişi

Bayram SİNKAYA*

Öz

Devrim Muhafızları’nın İran siyaseti üzerindeki etkisi 1990’ların ortalarından beri belirgin bir şekilde artmıştır. Devrim Muhafızları Hatemi’nin liderliğindeki reformcu hükümet ile çatışma içerisinde iken onun yerini alan Ahmedinecad liderliğindeki radikal hükümetle işbirliği içerisinde olmuştur. Bu makale, Devrim Muhafızları’nın siyasi yükselişinde etkili olan faktörleri ve Devrim Muhafızları – siyaset ilişkilerinin nasıl şekillendiğini incelemektedir. Makalede Muhafızların İran siyasetindeki yükselişi Devrim Muhafızları Ordusu ekseninde ve devrim sonrası ortaya çıkan dinamikler çerçevesinde tartışılmaktadır. 1990’lı yıllarda kurumsallaşmasını tamamlayan ideolojik düzeyi yüksek devrimci ordunun, siyasi elitler arasındaki bölünme ve şiddetli rekabet ortamında öneminin arttığı görülmektedir. Böyle bir ortamda İran rejimine yönelik tehdit algılarının niteliğinin değişmesi; askeri tehditlerin yerini kültürel saldırı, kadife devrim girişimi gibi “yumuşak” tehditlere bırakması, Devrim Muhafızları’nın hızla siyasal alana yönelmesine neden olmuştur. Devrim Muhafızları’nın ideolojik-siyasi bakışı ile hükümette egemen elitlerin ideolojik duruşları arasındaki fark veya uyum Devrim Muhafızları’nın hükümetle ilişkilerinin niteliğini belirlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Devrim Muhafızları, İran, Asker, Siyaset, Hatemi, Ahmedinecad.

Military-Politics Relationship in Iran and the Rise of the Revolutionary Guards

Abstract

Influence of the Revolutionary Guards (IRGC) on Iranian politics has dramatically increased since the mid-1990s. Whereas the IRGC was in conflict with the reformist government under Khatami, it has closely cooperated with the radical government of Ahmadinejad that replaced the reformist one. This article analyzes influential factors on the political rise of the Guards, and the

* Atatürk Üniversitesi / ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi, ORSAM Ortadoğu Danışmanı.

types of the IRGC – politics relationship. The rise of the Guards in Iranian politics is studied within the framework of post-revolutionary dynamics and characteristics of the IRGC. As an institutionalized revolutionary army with high-level ideological commitment, the IRGC came into prominence in the face of fragmentation of the elites and bitter rivalry among them through the late 1990s. Meanwhile, altering threat perceptions of the Iranian regime; replacement of the military threats by 'soft' threats as the cultural onslaught, and the velvet revolution plot has rapidly increased the IRGC's interest in the political realm. Congruence or incongruence between the ideological/political outlook of the IRGC and ideological position of the ruling elites has determined type of the IRGC/politics relationship.

Keywords: Revolutionary Guards, Iran, Military, Politics, Khatami, Ahmadinejad.

علاقات العسكر والسياسة في ايران وتعاضم قوة الحرس الثوري الايراني

خلاصة:

ان تأثير الحرس الثوري على السياسة الايرانية، اتخذ شكلا متميزا ومتعاضما اعتبارا من عام 1990. غير انه بينما كان الحرس الثوري في صراع مع الحكومة الاصلاحية بقيادة خاتمي، فانه تعاون مع الحكومة الراديكالية بزعامة احمدي نجاد التي حلت محل تلك الحكومة. ان هذا المقال يعالج العناصر المؤثرة على تزايد القوة السياسية للحرس الثوري وكيفية تشكل علاقة الحرس الثوري مع القوى السياسية، وناقش كذلك تعاضم قوة الحرس الثوري ضمن السياسة الايرانية، والقوى التي ظهرت للوجود بعد الثورة الايرانية. ويجدر بالذكر ان هذا الحرس ذا المستوى الايديولوجي العالي والذي اتم تكامله كمؤسسة في الاعوام 1990 وما بعدها، قد زادت اهميته مع الانقسامات التي ظهرت في اوساط الزعماء السياسيين ومع حدة المنافسة بين هذه القوى. وفي خضم هذا الوسط السياسي والتغيير الحاصل في ماهية الشعور بالتهديد الذي يتعرض له النظام الايراني، وحلول التصدي الثقافي محل التهديدات العسكرية، والتوجه نحو التهديدات " اللينة "، كل ذلك كان سببا يدعو الى توجه الحرس الثوري نحو الساحة السياسية.

ان الفرق الظاهر بين النظرة الايديولوجية – السياسية للحرس الثوري، وبين الموقف الايديولوجي للنخبة السياسية المتمتعَة بالنفوذ في الوسط الحكومي، او التواؤم الحاصل بين هاتين القوتين، تحدد بمجملها الخطوط العريضة لعلاقة الحرس الثوري بالحكومة.

الكلمات الدالة : الحرس الثوري. ايران. العسكر. السياسة. خاتمي. احمدي نجاد.

Giriş

1 979 Devrimi’nden sonra İran siyasal örgütlenmesinde “devrim” ve “devlet” merkezli olmak üzere ortaya çıkan “ikili yapı”ya paralel olarak askeri sistemde de iki farklı kurum ortaya çıkmıştır.¹ Bir tarafta eski rejimden kalan Ordu varlığını korurken diğer tarafta, Ordu’nun Devrim’e yönelik muhtemel tehditlerini dengelemek ve Devrimci rejimin yerleşmesine zorlayıcı güç olarak yardımcı olmak üzere İslam Devrimi Muhafızları Ordusu (*Sipahi Pasdaranı İnkılabı İslami*) kurulmuştur. Paramiliter bir yapıda kurulan Devrim Muhafızları Ordusu zamanla gelişerek büyük bir askeri kuruma dönüşmüştür.² Ordu profesyonelliğini koruyup siyasete uzak dururken ideolojik niteliği ön planda olan Devrim Muhafızları’nın gerek İran siyasetinde gerekse İran ekonomisinde ağırlığı giderek artmıştır.

İran siyasetinde ve ekonomisinde Devrim Muhafızları’nın ağırlığının arttığına dair tartışmalar İran siyasi literatüründe son yıllarda yaygın bir konu haline gelmiştir. Öyle ki 1990’lı yıllar boyunca İran siyaseti hakkında yapılan çalışmalarda Devrim Muhafızları’ndan neredeyse hiç bahsedilmezken bugün Devrim Muhafızları’na değinilmeksizin bir kısa yazı bile yazılmamaktadır.

Devrim Muhafızları, İran siyasi literatüründe İran–Irak savaşının sona ermesinden sonra ilk olarak 1999 yılının Temmuz ayında meydana gelen öğrenci olaylarından sonra Cumhurbaşkanı Muhammed Hatemi’ye gönderdikleri eleştiri ve uyarı mektubuyla gündeme gelmiştir. Yine bu dönemde Devrim Muhafızları komutanları zaman zaman yaptıkları açıklamalarda Hatemi’nin uyguladığı “liberalleşme” ve “Batı ile diyalog politikalarını” sert bir şekilde eleştirmiştir. İlerleyen zamanlarda Muhafızların siyasete ilgisi eleştirel/söylemsel olmaktan çıkmış, Mayıs 2004’te yeni açılan İmam Humeyni Uluslararası Havaalanı’nın güvenlik gerekçesiyle hükümetin iradesi dışında işgal edilmesiyle müdahaleci bir hal almıştır. Bu arada Devrim Muhafızları’nın eski mensuplarının da siyasete ilgisinin büyük ölçüde arttığı ve gündelik siyasette daha aktif olmaya başladıkları görülmüştür. Eski Devrim Muhafızları 2004 yılında yapılan Meclis seçimlerinde sandalyelerin neredeyse üçte birini kazanmıştır. Yine benzer şekilde 2005 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde resmen aday olan sekiz kişinin

1 Bkz. Ashgar Schirazi, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, London: I.B. Tauris, 1997.

2 Bkz. Kenneth Katzman, *The Warriors of Islam; Iran’s Revolutionary Guard*, Boulder, Oxford: Westview Press, 1993.

dördünün eski Devrim Muhafızı olması büyük dikkat çekmiştir. Bir süre Devrim Muhafızları'na katılmış olan Mahmud Ahmedinecad'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi ile kabinede ve yönetimde Devrim Muhafızları mensuplarına önemli pozisyonların verilmesi ile Muhafızların İran siyasetindeki etkisinin belirgin bir şekilde arttığı görülmüştür. Buna paralel olarak Devrim Muhafızları'nın ekonomik faaliyetleri de büyük ölçüde yaygınlaşmış; Devrim Muhafızları şirketleri ekonominin hemen her alanında faaliyet göstermeye başlamıştır.³

Devrim Muhafızları'nın siyasetteki etkisi neden bu denli artmıştır? İlgili literatürde Devrim Muhafızlarının İran siyasetinde yükselişine dair argümanlar üç grup altında toplanabilir. İlk olarak Devrim Muhafızları'nın zamanla pretoryan bir orduya dönüştüğü iddia edilmektedir. Buna göre Devrim Muhafızları, kendi üzerinde Rehber Ayetullah Ali Hamanei dışında hiçbir otoriteyi tanımamaktadır ve Hamanei kendi iktidarını korumak ve pekiştirmek için Devrim Muhafızları'na dayanmaktadır.⁴ Bu yaklaşım Hamanei'nin politikalarına ağırlık verirken siyasal alandaki gelişmeler ile Devrim Muhafızları'nın kurumsal kimliğini ve ideolojik yapısını ikinci plana itmektedir. Pretoryen ordu yaklaşımına paralel bir diğer yaklaşım ise Muhafızların, Rehber'in liderliğindeki muhafazakâr kamp ile siyasi ittifak içinde olduğunu ileri sürerek, Devrim Muhafızları'nın reformcu hükümete karşı mücadelesi ile Ahmedinecad hükümetine verdiği desteği bu ittifak ilişkisiyle izah etmeye çalışmaktadır.⁵ Bu yaklaşımın muhafazakârları kendi içinde bütün bir siyasi hareket olarak değerlendirerek "muhafazakârlar" arasındaki rekabeti göz ardı ettiği görülmektedir.

Devrim Muhafızları'nın İran siyasetinde yükselişini açıklamaya çalışan üçüncü yaklaşım ise İran'da Devrim'den sonraki nesil değişikliğine dikkat çekerek eski Muhafızlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu yaklaşıma göre Devrim Muhafızları, devrimi gerçekleştiren gençlerin akın ettiği devrimci örgütlerden birisidir. Bu gençler yeterince tecrübe sahibi olmadıkları için ülkenin yönetiminde doğrudan söz sahibi olmamışlar, ancak İslamcı rejimin en büyük destekçisi olmuşlardır. İran'ın Irak ile sekiz yıl süren savaşı ise Devrim Muhafızları kadrolarının

3 F.Wehtrey, J.D. Green et.al., *The Rise of the Pasdaran: Assessing the Domestic Roles of Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps*, Santa Monica, CA: RAND, 2009.

4 Ali Alfoneh, "The Revolutionary Guard's Role in Iranian Politics," *Middle East Quarterly*, Cilt 15, No: 4, Güz 2008, ss. 3-14; M. Rubin, "Iran's Revolutionary Guards – A Rogue Outfit?" *Middle East Quarterly*, Cilt 15, No. 4, Güz 2008, ss. 37-48.

5 Ali Gheissari & Vali Nasr, "The Conservative Consolidation in Iran," *Survival*, Cilt 47, No. 2, Yaz 2005, ss. 175-190; A.Ehteshami & M. Zweiri, *Iran and the Rise of its Neoconservatives*, London: I.B. Tauris, 2007.

oldukça büyümesine neden olmuştur. Savaşın sonra bu gençler yarım kalan eğitimlerini tamamlamış ve çeşitli sahalarda uzmanlaşmıştır. Böylece bir zamanlar Devrim Muhafızları saflarında yer alan bu gençler Devrimden 20 – 25 yıl sonra İran’ın yeni elitlerini oluşturmuştur. Bu nedenle Muhafızların İran siyasetinde yükselişi tabii bir gelişmedir.⁶ Bu yaklaşımın Devrim Muhafızları’nın eski mensupları üzerine yoğunlaştığı ancak bir kurum olarak Devrim Muhafızları’nı ihmal ettiği görülmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım bir kurum olarak Devrim Muhafızları’nın ne reform hükümetlerine karşı tutumunu ne de Ahmedinecad hükümetlerine verdiği desteği açıklamak için yeterli olmaktadır.

Bu makalede ise diğer yaklaşımlardan farklı olarak Muhafızların İran siyasetindeki yükselişi Devrim Muhafızları Ordusu ekseninde ve devrim sonrası ortaya çıkan dinamikler çerçevesinde tartışılmaktadır. 1990’lı yıllarda kurumsallaşmasını tamamlayan ideolojik düzeyi yüksek devrimci ordunun, siyasi elitler arasındaki bölünme ve şiddetli rekabet ortamında öneminin arttığı görülmektedir. Böyle bir ortamda İran rejimine yönelik tehdit algılarının niteliğinin değişmesi; askeri tehditlerin yerini kültürel saldırı, kadife devrim girişimi gibi “yumuşak” tehditlere bırakması, Devrim Muhafızları’nın hızla siyasal alana yönelmesine neden olmuştur. Devrim Muhafızları’nın ideolojik-siyasi bakışı ile hükümette egemen elitlerin ideolojik duruşları arasındaki fark veya uyum Devrim Muhafızları’nın hükümetle ilişkilerinin niteliğini belirlemiştir.

Devrim Muhafızları’nın Kurumsallaşması

1979 İran Devrimi kısa bir sürede gerçekleştiği, Şah yönetimine karşı silahlı mücadele verilmediği için Devrimciler 11 Şubat’ta zafer ilan ettiklerinde bu zaferi koruyacak silahlı güçten yoksundu. Polis kuvvetleri dağılmış, Ordu büyük ölçüde yıpranmıştı. Öyle olmasaydı bile Şah’a bağlılık yemini eden ve devrimci ideoloji dışındaki etkilerin tesirinde kalmış olan bu güçlere güvenilemezdi. Nitekim Ordu içinden bazı generaller devrim karşıtları ile işbirliği yaparak birçok darbe teşebbüsünde bulunmuştu. İkincisi devrim karmaşası sırasında İslamcı ya da solcu birçok militan karakolları ele geçirmiş, bazı askeri depoları basarak silahlanmıştı. Bu militanlar devrim komiteleri kurarak mahallelere ve sokaklara hâkim olmuştu. Devrimin zaferinin ilan edilmesinden sonra düzenin yeniden tesis edilmesi ve güvenliğin sağlanması, kolluk güçlerinin resmi ve merkezi bir çatı altında toplanması için Devrim yönetiminin güvenebileceği “kolluk” kuvvetlerine ihtiyacı vardı. Devrimin liderliğini ele geçiren İslamcı din

6 Bernard Hourcade, “The Rise to Power of Iran’s ‘Guardians of the Revolution,” *Middle East Policy*, Cilt 16, No. 3, Güz 2009, ss. 58-63.

adamları radikal solculara güvenemezdi. Bilakis, özellikle Halkın Mücahitleri ve Halkın Fedaileri gibi güçlü solcu gruplar İslamcı iktidara büyük bir tehdit arz ediyordu.

Böyle bir ortamda bir muhafız gücünün oluşturulmasına karar verildi ve 5 Mayıs 1979'da Devrim Muhafızları'nın kurulduğu resmen ilan edildi. Bu muhafız gücünün çekirdeğini İslamcı devrim komiteleri oluşturmuştur. Devrim Muhafızları gönüllük esasında kurulmuştur ancak gönüllülerin İslam ideolojisine; İslam Cumhuriyeti'ne ve Devrimin İslami niteliğine inanmaları şart koşulmuştur. Kuruluş yasasında bu ordunun görevi ülkeyi saldırılara ve işgale karşı korumak ve güvenliğin sağlanmasında, karşı devrimcilerin tutuklanmasında, İslam Cumhuriyeti'ne karşı silahlı hareketlere karşı mücadelede hükümet ile işbirliği yapmak şeklinde tanımlanmıştır. Devrim Muhafızları'nın kuruluşunun amacı ise İslam Devrimi'ni kollamak ve onu İslam ideolojisi ekseninde yaymak ve İslam Cumhuriyeti'nin isteklerini yerine getirmek olarak belirtilmiştir.⁷ Devrimin yerleşmesine kadar geçici bir yapı olarak düşünülen Devrim Muhafızları Aralık ayında Anayasa'nın uygulamaya girmesi üzerine 150. Madde'ye göre "devrimi ve kazanımlarını korumakla yükümlü" sürekli anayasal bir kurum haline gelmiştir.

Esasında bir kolluk gücü olarak düşünülmesine rağmen Devrim Muhafızları'nın görev alanı "İslam devriminin ve kazanımlarının ve orijinal İslami ideoloji ekseninde devrimci değerlerin korunması ve yayılması" şeklinde tanımlandığı için kolluk faaliyetlerinin çok ötesine geçmiştir. Zira Muhafızlar devrimci çizgiden sapmaların önlenmesini de kendi görev alanı içinde görmüştür.⁸ Bu bağlamda Devrim Muhafızları'nın faaliyetleri ideolojik ve siyasi alana doğru yayılmıştır. Kültürel faaliyetler de bu kurumun çalışmaları arasında önemli bir yer tutmuştur.⁹

Resmi görev tanımları bir yana Devrim Muhafızları din adamlarının iktidarı tamamen ele geçirmelerine katkıda bulunmuştur. Zira bu ordu hükümetin değil üyeleri Humeyni tarafından atanmış ve çoğu radikal din adamlarından oluşan "Devrim Konseyi"nin kontrolüne bırakılmıştır. Devrim Muhafızları'nın kuruluşu çalışmaları öncelikle Geçici Hükümete verilmişse de Humeyni bir süre sonra

7 Susan E. Merdinger, "A Race for Martyrdom: The Islamic Revolutionary Guards Corps (IRGC)," Master's Thesis, *Naval Postgraduate School*, Monterey, California, Aralık 1982, s.33-34.

8 "Revolutionary Guards Spokesman Interviewed," *Tehran Domestic Service*, 11 Haziran 1979, *FBIS (Foreign Broadcast Information Service)*, 14 Haziran 1979, R14-R15.

9 David Menashri, "Iran," *Middle East Contemporary Survey*, Cilt: 5, 1980-81.

Ayetullah Hasan Lahuti’yi bu projeye temsilcisi olarak göndermiştir. Lahuti’den sonra da Ali Hamanei ve Haşimi Rafsanjani Devrim Muhafızları’nın faaliyetlerini İmam’ın temsilcisi olarak gözetlemek üzere görevlendirilmiştir. İmam’ın temsilcileri de değişik kademelerde kendi din adamı temsilcilerini görevlendirmiştir. Diğer taraftan Devrim Muhafızları kuruluşu sırasında farklı gruplar bir araya getirildiği için uzun süre komuta düzeyinde istikrar sağlanamamıştır. Nihayet Haziran 1981’de Muhsin Rezai’nin Komutan olarak atanmasıyla istikrarsızlık sona ermiştir. Devrim Muhafızları ülkede hassas merkezlerin, siyasi liderlerin, hükümet binalarının, radyo ve TV binalarının, hatta askeri garnizonların korumasını üstlenmiştir. Bu güvenlik görevlerinin yanı sıra İslam kültürünün ve mirasının yayılmasına çalışarak ideolojik bir misyon ifa etmiş ve ülkenin az gelişmiş bölgelerinde kalkınma ve inşaa faaliyetleri yürütmüştür.

Ülke içerisinde isyanların bastırılmasında önemli roller oynayan Devrim Muhafızları, Eylül 1980’de Irak’ın İran’a saldırmasıyla başlayan savaş sırasında bir taraftan cephedeki yerini almış diğer taraftan seferberlik çalışmalarını organize etmiştir.¹⁰ Bu dönemde, İran’ın savunmasını sağlamak üzere gönüllülerden kurulu “20 Milyonluk Ordu” kampanyası başlatılmış ve *Besic* denilen bu gönüllü ordusu Devrim Muhafızları’nın komutasına verilmiştir. Savaş sırasında ortaya çıkan ihtiyaçlara göre Devrim Muhafızları’nın kurumsallaşma süreci devam etmiştir. İlk olarak Kasım 1982’de Devrim Muhafızları ile hükümet arasında koordinasyonun sağlanması ve Muhafızların lojistik ihtiyaçlarını karşılamak üzere Devrim Muhafızları Bakanlığı kurulmuştur. Devrim Muhafızları zamanla kendi eğitim imkânlarını kurmuştur; 1982’de lise düzeyinde okullar açılmış, 1985’te askeri akademi ve 1986’da İmam Hüseyin Üniversitesi kurulmuştur. Diğer taraftan askeri malzemelerin onarımı ve üretimi için kendi savunma sanayisini geliştirmiştir. Eylül 1985’te Devrim Muhafızları bünyesinde Ordu’dan ayrı hava ve deniz kuvvetleri kurulmuştur. Böylece savaş bittiğinde Devrim Muhafızları büyük ve tam teşekküllü bir ordu haline gelmiştir.

Savaşın son yılında İran tarafında yaşanan kayıplar üzerine Ayetullah Humeyni Haziran 1988’de Haşimi Rafsanjani’yi Başkomutan Vekili ve fiili komutan tayin etmiştir. Rafsanjani’ye verilen görevlerin en önemlisi kaynak israfını önlemek ve silahlı kuvvetlerin tek bir karargâhtan sevk ve idaresini sağlamak üzere bir takım düzenlemeler yapmaktı. Bu bağlamda ilk olarak Müşterek Komutanlık Karargâhı kurulmuştur. Savaş Temmuz 1988’de sona erdikten sonra da

10 Gholamali Rashed, “Sharayat va dzarorathaye toved, roshd, taspet ve ghostrarashe Sepah dar Jang,” *Majalla-ye Seyasate Defa’*, Cilt 5, No. 3, Yaz 1376.

yeniden yapılanma çalışmaları devam etmiştir. Bu çerçevede Savunma Bakanlığı ile Devrim Muhafızları Bakanlığı; Devrim Komiteleri ile polis ve jandarma kuvvetleri tek bir çatı altında birleştirilmiştir. İki orduyu birleştirme çabaları ise, Haziran 1989'de Ayetullah Humeyni'nin ölümünden sonra Rehber seçilen Ayetullah Ali Hamanei'nin Devrim Muhafızları'nın ayrı bir kurum olarak varlığını sürdürmesini istemesi üzerine sonuçsuz kalmıştır.¹¹ Bununla birlikte, yeni dönemde Devrim Muhafızları'nın "profesyonelleşmesi" ve askeri niteliklerinin güçlendirilmesi yönünde askeri hiyerarşinin tesisi ve rütbelerin düzenlenmesi gibi bir takım adımlar atılmıştır.

Devrim Muhafızları'nın 1990'lı yıllardaki faaliyetleri üç başlık altında gruplanabilir; güvenliğin sağlanması; ülkenin imarına katkıda bulunmak ve teknik imkân ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi.¹² Güvenlik faaliyetleri kapsamında bu dönemde, rutin güvenlik görevlerinin (Devrim liderlerinin korunması; hava ve havayolları güvenliğinin sağlanması; iç güvenliği sağlamakla yükümlü Disiplin Güçleri'ne yardımcı olmak) yanı sıra Kürdistan, Batı Azerbaycan, Huzistan, Belucistan, Horasan ve Körfez'deki adalar gibi istikrarsız sınır bölgelerinin güvenliği Devrim Muhafızları'na bırakılmıştır. İmar faaliyetleri kapsamında ise 1990 yılında Devrim Muhafızları bünyesinde *Hatem'ul Enbiya* Karargâhı kurulmuş ve birçok sivil inşaa faaliyetini üstlenmiştir. Böylece Devrim Muhafızları'nın ekonomik faaliyetleri başlamıştır. Teknik imkân ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi kapsamında Devrim Muhafızları balistik füze teknolojisi gibi yeni silahlar üzerinde çalışmaya başlamıştır. Devrim Muhafızları bünyesindeki iki üniversite (İmam Hüseyin ve Bakiyetullah Tıp Bilimleri) ve birçok araştırma merkezi bu kapsamda faaliyet göstermektedir.

Devrim Muhafızları ve Siyaset İlişkileri

Kurumsallaşmasını tamamlamış Devrim Muhafızları, bugün itibariyle, Devrim Muhafızları Komutanlığı, Rehberin Devrim Muhafızları'ndaki Temsilcisi, Güvenlik ve İstihbarat Birimi ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri, Kudüs Ordusu ve Besic ile bunlara bağlı birimlerden oluşmaktadır. Devrim Muhafızları, aynı zamanda silahlı kuvvetler başkomutanı olan Rehber'e bağlıdır. Rehber, Devrim Muhafızları'nın üst düzey komutasını doğrudan kendisi belirlemektedir.

11 "Report on the Merger of the Security Forces," *Bayan*, no.2, 22 Haziran/22 Temmuz 1990, *FBIS-NES-90-169*, 30 Ağustos 1990, s.60.

12 "Commander of Revolution Guards gives details of his forces' activities," *Vision of the IRI Network 1*, 11 Kasım 1999, SWB (BBC Summary of World Broadcasts), ME 3691, 13 Kasım 1999, s.1.

Rehber’in kurumun hemen her düzeyinde bulunan temsilcileri bu konuda en büyük yardımcılarıdır. Rehber’in temsilcileri Devrim Muhafızları’nın ideolojik ve siyasi eğitimi ile siyasi denetiminden sorumludur. Devrim Muhafızları’nın disiplin açısından denetimi ise kendi iç denetim mekanizmaları ve askeri yargı yoluyla yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı’nın Devrim Muhafızları üzerinde herhangi bir etkisi ve yetkisi yoktur, ancak Devrim Muhafızları güvenliğin sağlanması ve adli kararların icrası konusunda hükümet ile işbirliği yapmaktadır. Meclis’in ise Devrim Muhafızları üzerinde bütçesini görüşme ve genel araştırma yapma hakkı gibi düzenlemelerden doğan dolaylı etkileri vardır.

Devrim Muhafızları’nın Rehber ile ilişkilerinde herhangi bir sorun görülmezken, Cumhurbaşkanı, hükümet ve Meclis ile ilişkileri değişiklik arz etmekte ve zaman zaman sorunlu olabilmektedir. Bu sorunlar genellikle Devrim Muhafızları’nın siyasete, siyasi nitelikli açıklamalar ve bildirimler yoluyla müdahil olmasından kaynaklanmaktadır. Basının Devrim Muhafızları – siyaset ilişkisi açısından önemli bir yeri vardır ve Muhafızların siyasallaşmasına ilişkin tartışmaların önemli bir kısmı basın üzerinden yapılmaktadır.

Muhafızların siyasete müdahalelerinin 1990’lı yıllarda arttığı görülmektedir. Özellikle Muhammed Hatemi’nin Mayıs 1997’de Cumhurbaşkanı seçilmesi bu açıdan önemli bir dönüm noktası olmuştur. Komutan Rezai seçimlerden sonra yaptığı bir açıklamada, Hatemi’nin yardımcılarının bazılarının *velayet-i fakih* rejimini sorgulamasının kabul edilemez olduğunu ve ciddi şekilde endişelendiklerini belirtmiştir.¹³ Buna benzer endişeler zaman zaman diğer komutanlar tarafından da ifade edilmiştir. Bu dönemdeki tartışmalarda halk oyunun, meşruyetini ilahi hükümlerden aldığı iddia edilen *veli-yi fakih*’ten daha önemli olduğunun dile getirilmesi Muhafızların endişelerini pekiştirmiştir. Devrim Muhafızları’nın siyasi nitelikli açıklamalarında Cumhurbaşkanı Hatemi genellikle doğrudan hedef alınmamışsa da bazı zamanlarda Hatemi bizzat eleştirilerin hedefinde olmuştur. Mesela, Ocak 1998’de Hatemi’nin meşhur CNN röportajında Tahran’daki Amerikan Elçiliği’nin 4 Kasım 1979’da radikal öğrenciler tarafından basılmasından ötürü üzüntü duyduğunu ifade etmesi Muhafızların tepkisini çekmiştir.¹⁴ Yine, Temmuz 1999’da öğrenci protestolarıyla başlayan süreçte Hatemi, doğrudan Devrim Muhafızları’nın hedefi olmuştur. Bu olay İran’da asker – siyaset ilişkilerinde en önemli dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

13 Ehteshami & Zweiri, “Iran and the Rise of its Neoconservatives”, s.20.

14 “Islamic Guards react to Khatami CNN interview, defend US embassy takeover,” *Jomhuri-ye Eslami*, 12 Ocak 1998, SWB, ME 3126, 16 Ocak 1998, s.19.

8 Temmuz Olayları ve Devrim Muhafızları'nın Hatemi'ye Mektubu

8 Temmuz 1999'da "reformcu" *Selam* gazetesinin yayınının Basın Mahkemesi tarafından durdurulması ve sansürü kolaylaştıran bir basın kanunun Meclis'te kabulü üzerine Tahran'da üniversite öğrencileri protesto gösterileri düzenlediler. Ancak 9 Temmuz gecesi güvenlik güçlerinin eşliğinde bir grup İslamcı militanın Tahran Üniversitesi'nin öğrenci yurtlarını basarak protestocu öğrencilere saldırması daha şiddetli ve büyük gösterilere yol açtı. Hatemi dahil hükümet yetkilileri ilk yaptıkları açıklamalarda öğrencilere sempatilerini gösterdiler ve olayların sorumlularının tespit edilmesini istediler. Beş gün boyunca süren gösteriler bir süre sonra rejim karşıtı ve Hamanei aleyhinde sloganların atıldığı bir isyana dönüştü. Gösteriler sırasında Hamanei "katilleri" korumakla itham edildi ve yetkilerini bırakması istenildi. Gösterilerin niteliğinin değişmesi göstericilere karşı hükümet çevresindeki sempatinin de kaybolmasına neden oldu. Nihayet gösteriler güç kullanmak marifetiyle bastırıldı.

Gösterilerin rejim karşıtlığına dönüşmesi ve Hamaney aleyhinde sloganlar atılması üzerine Devrim Muhafızları'nın üst düzeyde 24 komutanı 13 Temmuz'da Cumhurbaşkanı Hatemi'ye bir "uyarı" mektubu yazdı. Cumhurbaşkanlığı ofisi tarafından "gizli" olarak sınıflandırılan bu mektup 19 Temmuz'da *Keyhan* ve *Cumhuri İslami* gazetelerinde yayımlandı.¹⁵ Bu mektupta komutanlar yetkililerin protestoculara karşı gösterdikleri sempatiler karşısında hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmiş ve Yüksek Güvenlik Konseyi'nin Devrimin temellerine karşı yapılan saldırıları göz ardı ederken gösterilerin bastırılması sırasındaki hataları ve ihlalleri öne çıkarmasını eleştirmiştir. Öğrenci yurduna saldırılmasının bir hata olduğunun belirtilerek kınandığı mektupta bunun rejimin kutsalına ve temel ilkelerine yapılan saldırılar karşısında oldukça önemsiz olduğu ifade edilmiştir. Komutanlar, *veli-yi fakih*'e yapılan saldırılar ve "on dört asırdır Şiiilerin ve Müslümanların çektikleri cefalarla yeşeren bir çiçeğin soldurulması karşısında elleri bağlı ve sessiz kalmaktan duydukları rahatsızlığı" ifade etmişlerdir. Son gelişmelerin devrimciler ve karşı-devrimciler arasında bir mücadele olarak nitelendirildiği mektupta komutanlar, "kendi çıkarlarını korumakla meşgul basiretsiz siyasetçilerin" durumu daha da kötüleştirdiğini belirterek Hatemi'den etrafındaki bazı dostlarının ve öğrenci mitinglerine katılan siyasetçilerin kanunsuzluk ve kaosu teşvik eden konuşmalarına dikkat etmesini

15 "Military commanders give an ultimatum to President Khatami," *Jomhuri-ye Eslami*, 19 Temmuz 1999, SWB, ME 3592, 21 Temmuz 1999, s.1-2.

istemıştır. Mektubun sonunda komutanlar “sabırlarının tükendiğini” söyleyerek “eğer bu mesele halledilmezse daha fazla tahammül edemeyeceklerini” belirtmişlerdir.

Cumhurbaşkanlığı ofisi Hatemi’nin bu mektuba karşılık Devrim Muhafızları Komutanı’na yazdığı bir mektup ile aynı gün cevap verdiğini ve farklı kurumların görevlerini ve yetkilerini hatırlattığını bildirmiş, ancak Hatemi’nin mektubunun içeriğine ilişkin detaylı bilgi vermemiştir.¹⁶ Olaylardan birkaç hafta sonra yaptığı bir konuşmada da Hatemi askerlerin siyasete müdahale etmekten sakınmaları gerektiğini belirtmiştir.¹⁷

Hatemi’nin destekçileri komutanların mektubunu ve gizli olduğu belirtilen bu mektubun ifşa edilmesini Cumhurbaşkanı ve hükümete karşı yürütülen komploların bir parçası ve darbe provokasyonu şeklinde nitelendirmiştir. İslam Devrimi Mücahitleri Örgütü yaptığı açıklamada “gizli mektubun yayınlanmasının rejimin itibarına zarar verdiğini” iddia etmiştir. Bu iddiaya göre mektup, “yazarlarının siyasi işlerdeki karmaşıklığı anlayamadıklarını” göstermiştir. Örgüt açıklamasında Devrim Muhafızları’nın “saf devrimci hislerinin ve sorumluluklarının perde arkasındaki kimseler tarafından suiistimal edildiğini ve İran’ın ulusal zararlarına büyük zararlar verdiğini” belirterek Muhafızların siyaseti siyasetçilere bırakmalarının daha iyi olduğunu ifade etmiştir.¹⁸

Devrim Muhafızları Komutanı Yahya Rahim Safavi daha sonra yaptıkları açıklamalarda Hatemi’yi hedef almadıklarını belirtmiş ve Cumhurbaşkanı Hatemi’yi desteklemenin görevleri olduğunu ve Hatemi’nin ve hükümetinin zayıflatılmasına izin vermeyeceklerini ifade etmiştir.¹⁹ Nitekim mektupta Hatemi ile taraftarları arasında ayırım yapılmış ve Hatemi’den taraftarlarına müdahale etmesi istenilmiştir.

Bu mektup Muhafızların “güç” kullanmaya hazır olduğunu ve “güç kullanma

16 “President’s office plays down IRGC commanders’ ‘top secret’ letter to Khatami,” *IRNA* (English), 20 Temmuz 1999, SWB, ME 3593, 22 Temmuz 1999, s.12.

17 Ehteshami & Zweiri, “*Iran and the Rise of its Neoconservatives*”, s.26.

18 “Pro-Khatami paper criticizes IRGC commanders’ letter to president,” *Iran* [web site], 21 Temmuz 1999, SWB, ME 3594, 23 Temmuz 1999, s.3.

19 “Commander Safavi says Guards Corps has always supported Khatami,” *Voice of the Islamic Republic of Iran*, 23 Temmuz 1999, SWB, ME 3596, 26 Temmuz 1999, s.12.

tehdidinin nasıl meşrulaştırıldığını” göstermiştir.²⁰ Daha da önemlisi mektubun emir-komuta zinciri içinde gönderilmemiş olmasıdır. Devrim Muhafızları mektubun gizli olduğu iddialarıyla ilişkili olarak Basın Mahkemesi’ne verdiği cevapta mektubun gizli olmadığı ve mektubu yazan kişilerin yetkilileri haberdar etmeksizin gönderdikleri belirtilmiştir.²¹ Nitekim mektubu imzalayanlar arasında Komutan Safavi ile yardımcısı Zolqadr’ın imzalarının olmaması ilginçtir.

16 Nisan Bildirisi

Devrim Muhafızları Temmuz 1999 olaylarının şokunu atlatmadan Şubat 2000’de yapılan 6. Meclis seçimlerinde reformcular Meclisteki sandalyelerin çoğunluğunu kazandılar. Seçim sonuçlarıyla birlikte 7 – 8 Nisan tarihlerinde Berlin’de düzenlenen “Seçimlerden Sonra İran Konferansı” İran’daki gelişmeleri yakından etkilemiştir. Konferansa İran’dan aralarında Ekber Genci, Yusuf Eşkvari, Mehrengiz Kar’ın bulunduğu on yedi gazeteci ve yazar katılmıştı. Konferansın ikinci gününde İran diasporasından kalabalık bir grup konferans salonunu basarak İslam Cumhuriyeti aleyhinde sloganlar atmış ve gösteri yapmıştır.²² İranlı katılımcıların rejim hakkındaki eleştirel konuşmaları ile birlikte diasporanın düzenlediği bu protestolar İran’da büyük tepki çekmiş, konferansa katılanlar İran’a döner dönmez yargı önüne çıkarılmıştır.

Böyle bir atmosferde, Devrim Muhafızları 16 Nisan 2000’de en çarpıcı bildirilerinden birisini yayınlamıştır. İslam devriminin en kutsal değerlerini “alaya alan” basını ve yazarları hedefe alarak yayınladığı bildiride Muhafızlar şöyle demiştir; “Zamanı geldiğinde, sevgili Liderimiz ve Rehberimiz onay verdiğinde, İslam Devriminin düşmanları en büyüğünden en küçüğüne kadar İslam Devriminin balyozunu enselerine öyle bir yiyecekler ki sonsuza dek komplo kuramayacak ve ihanet edemeyecekler.”²³

20 Navid Kermani, “The Fear of the Guardians: 24 Army Officers Write a Letter to President Khatami,” R. Bruinner & W. Ende (der.), *The Twelver Shia in Modern Times*, Leiden, Boston, Köln: Brill, 2001, ss. 354-65.

21 “Guards commander’s office says letter to Khatami was not secret,” Neshat [web site], 27 Temmuz 1999, SWB, ME 3599, 29 Temmuz 1999, s.2.

22 Safa Haeri, “Berlin Conference of Iran After Elections ended in Chaos,” *Iran Press Service*, 8 Nisan 2000; “Iran Report,” *RFE/RL*, 24 Nisan 2000.

23 Safa Haeri, “Pasdaran Menace President And Reformists With A Coup,” *Iran Press Service*, 16 Nisan 2000; Geneive Abdo, “Hardliners in elite force ‘plotting coup against Iranian President,” *Guardian*, 27 Nisan 2000. *Guardian*’da yayımlanan haberde Nisan ortalarında bir grup Devrim Muhafızı komutanının bir toplantısının bant kaydından bazı notlar yayımlanmıştır. Buna göre reformcuları kenara itmek amacıyla üç aşamalı bir strateji belirlenmiştir. İlk olarak reformcu gazeteler kapatılacak, daha sonra Tahran pazarında

Muhafızların bildirisine karşılık reformcu hareketin öncülerinden İslam Devriminin Mücahitleri Örgütü sert bir açıklama yapmıştır. Devrim Muhafızları’na hitaben yapılan açıklamada şöyle denilmiştir; “Sizin adınızla yayınlanan bildiri-den sonra hepimiz, Devrimin dostları Muhafızların akıbeti ve bu popüler kurumun geleceği hakkında endişelendik. Muhafızlar, yazarları sindirip, gazeteleri yasaklayarak, gözdağı verip korku salarak kendi güçlerini artırmaya çalışan üçüncü dünyanın kaba kuvvete dayanan askerleri düzeyine düşürülebilir mi? İktidar mafyası bizim şanlı Muhafız Ordumuzu Türkiye ve Pakistan ordularını andırarak şekilde resmetmeye çalışmaktadır. İktidar mafyası din kılıfı altında kendi diktatörlüğünü kurmak için 2 Hordad Hareketine (reformcu hareket) karşı askeri darbe yaparak nafile hayallerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.” Bildiride Devrim Muhafızları ve komutanlarının çoğunluğu İslam, Devrim ve reformların destekçisi olarak nitelendirilmiş, 2 Hordad ve Cumhurbaşkanı destekleyen halk ile uyumlu olmakla övülmüş ve Devrim Muhafızları’nın “hiçbir şekilde siyasi ihtilafların çözümü için iktidar mafyasının elinde bir araç olmayacağı” ifade edilmiştir.²⁴

Bu bildiri Ayetullah Hamanei’nin 14 Nisan’da yaptığı bir konuşmada güç kullanımını savunması ile birlikte değerlendirildiğinde darbe korkularının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Devrim Muhafızlarının açıklamalarının hedefi olarak görülen reformcular, siyasi gruplardan birisinin Muhafızları etkileyerek siyasetin içine çekmeye çalıştığı ifade edilmiş ve Devrim Muhafızları uyarılmıştır. Askeri bir kurum olarak Devrim Muhafızları’nın siyasete karışmaması istenilmiştir. Muhafızların benzer nitelikteki açıklamalarının daha sonra da devam etmesi üzerine reformcular Devrim Muhafızları’nı siyasi cenahlardan birisi gibi hareket etmekle suçlamaya başlamıştır. Nitekim eski Muhafızlar ve görevden yeni ayrılan Devrim Muhafızı komutanları 2004 Meclis seçimlerine ve 2005 cumhurbaşkanlığı seçimlerine aktif olarak katılmıştır.

2004 Meclis Seçimleri

2004 Meclis seçimlerinin Devrim Muhafızları’nın yükseliş sürecinde önemli bir yeri vardır, zira bu seçimlerde birçok eski Devrim Muhafızı milletvekili olmuş-

ve dini eğitim merkezlerinde karışıklıklar çıkarılacak ve son aşamada reformcular saf dışı bırakılacaktır. Ayrıca bkz. “Islamic Revolution Guards Corps supports Khamane’i, threatens opponents,” *Vision of the IRI Network 1*, 16 Nisan 2000, in *SWB*, ME 3818, 18 Nisan 2000, s.1.

24 “Political Party warns Guards Corps against staging coup d’etat,” *Iran*, 19 Nisan 2000, *SWB*, ME 3821, 21 Nisan 2000, s.5-6.

tur. 7. Meclis'teki 290 sandalyenin yaklaşık 90'nın Devrim Muhafızları'nın eski üyelerine ait olduğu ileri sürülmektedir. Askeri üniformayı çıkardıktan sonra Muhafızların seçimlere girmesinde bir engel olmamasına rağmen bu seçimlerde en az 40 komutanın sırf seçimlere katılmak için istifa ettiği ileri sürülmüştür. Bu seçimlerin asker – siyaset ilişkileri açısından önemli olmasının asıl sebebi bu kişilerin Meclis'e girmelerinin planlı bir şekilde yürütüldüğü iddiasıdır.²⁵ Devrim Muhafızları Halkla İlişkiler Sorumlusu Mesud Cezayiri, "Devrim Muhafızlarının sosyal hayatın her alanında etkili ve bilinçli bir şekilde bulunmak istediğini ve seçimlerin de bunun istisnası olmadığını söylemiştir.²⁶ Cezayiri, komutanların istifa ederek seçimlerde aday olmasıyla ilgili bir soru üzerine Devrim Muhafızları'nın bu konuda özel bir tavsiyesi olmadığını söylemiş, ancak komutanların aday olmasının tek şartının seçim aday kayıtlarından iki ay önce istifa etmiş olmak olduğunu hatırlatmıştır. Muhafızların önde gelen komutanlarından Fethullah Jafari de bu konuda, Devrim Muhafızları'nın askeri bir yapı olmaktan ziyade sivil bir yapı olduğunu ileri sürerek Muhafızların seçimlere katılmasının ve Meclis'te bulunmasının normal olduğunu söylemiştir. Buna karşılık 6. Meclis döneminde Besic ve Devrim Muhafızları'ndan reformculara yönelik ağır eleştirilerin gelmiş olması, reformcuların Meclisteki etkinliğini azaltmak için bu hareketin planlı olabileceği iddialarını güçlendirmiştir.²⁷ Dolayısıyla, eski Devrim Muhafızları'nın ve seçimlerde aday olmak üzere Devrim Muhafızları'ndan ayrılan komutanların milletvekilliği adaylıkları Devrim Muhafızları'nın siyasi iktidarı hedefleyen bir eğilim ve ilgi içinde olduğuna dair kanaatlere yol açmıştır.²⁸

2004 seçimlerini konumuz açısından önemli kılan bir diğer nokta ise Devrim Muhafızları ve Besic'in bazı adayların lehine seçimlere müdahale etmesidir. Devrim Muhafızları komutanlarının seçim sürecine müdahale etmeyeceklerine dair açıklamalarına karşın bazı üst düzey komutanlar Besic ve Muhafızların seçimlere katılmasının bir zorunluluk olduğunu söylemiştir.²⁹ Muhafızların seçime müdahalelerine ilişkin olarak Devrim Muhafızları yetkilileri doğrudan

25 Javad Deliri, "Military figures standing as (Majles) candidates: A development full of speculation," *Iran*, 15 Ekim 2003, FBIS-NES-2003-1016.

26 "Praetorians prepare to play overt political role," *RFE/RL Iran Report*, 20 Ekim 2003.

27 Javad Deliri, "Military figures standing as (Majles) candidates: A development full of speculation," *Iran*, 15 Ekim 2003, FBIS-NES-2003-1016.

28 Qasem Khorrami, "The Military, Policy and Elections: Reviewing the Phenomenon of Militarizing the Foundation of Political Power," *Hambastegi*, Ekim 19 2003, FBIS-NES-2003-1029.

29 Javad Deliri, "Military figures standing as (Majles) candidates: A development full of speculation," *Iran*, 15 Ekim 2003, FBIS-NES-2003-1016.

müdahale iddialarını sürekli yalanlamıştır, sadece halkın seçimlere katılmasını teşvik ettiklerini ileri sürmüştür. Ancak Devrim Muhafızları Kara Kuvvetleri Komutanı M. Ali Caferi, komutanlar dâhil yetkililerin ve bilgili insanların halkı bilgilendirmesi ve doğru adayı seçmelerine yardımcı olmaları gerektiğini söylemiştir.³⁰ 17 Şubat’ta İçişleri Bakanlığı’nın web sayfasında yayınlanan bir habere göre Devrim Muhafızları komutanları Azadi Caddesi’nde bir üste bir araya gelmiş ve bu toplantıda Muhafızlara Rehberliğin *Abadgeran* (kurucularının ve üyelerinin çoğunluğunu Irak savaşı gazilerinin oluşturduğu siyasi hareket) listesini desteklediği duyurulmuştur. Devrim Muhafızları Sözcüsü Cezayiri bu iddiayı reddetmiştir.³¹ Sonuç olarak 7. Meclis’te bir öncekinden çok farklı bir yapı ortaya çıkmış ve Devrim Muhafızları ile ideolojik olarak daha uyumlu bir grup Meclis’te çoğunluğu ele geçirmiştir. Yeni Meclisin seçilmesinden hemen sonra Muhafızların İmam Humeyni Havaalanı’nı işgal etmesi, Devrim Muhafızları – siyaset ilişkisi açısından yeni bir aşamaya geçildiğinin göstergesi olmuştur.

Havaalanının İşgali

Tahran’da yeni inşa edilen İmam Humeyni Uluslararası Havaalanı’nı işletme hakkı İran Ulaştırma ve Yol Bakanlığı tarafından 2003 yılında açılan ihaleyi kazanan Türk şirketi TAV’a (Tepe-Akfen-Vie konsorsiyumu) verildi. Havaalanının hizmete açılması 11 Şubat’ta planlandığı halde çeşitli nedenlerle ertelendi ve nihayet 8 Mayıs’ta hizmete açıldı. İlk yolcu uçağı havaalanına indikten sonra bazı sorunlar çıkmaya başladı. İnişe hazırlanan ikinci uçak ise Devrim Muhafızları’nın askeri araçları uçuş pistlerine sürmesi üzerine havaalanına inemedi. Kontrol kulesini ele geçiren Muhafızlar uçağı İsfahan Havaalanı’na yönlendirdi ve bu esnada Hava Kuvvetleri’ne ait iki jet uçağı eşlik etti. Birkaç saat sonra Silahlı Kuvvetler Müşterek Komutanlığı sahneye çıkarak bir bildiri yayınladı. Bildiride havaalanı hizmetlerinin yabancı bir şirkete verilmesinin ulusal güvenliğe aykırı olduğu ve Yüksek Milli Güvenlik Konseyi’nin onayıyla ikinci bir duyuruya kadar yeni havaalanının kapalı kalacağı ilan edildi.³²

30 Javad Deliri, “Military figures standing as (Majles) candidates: A development full of speculation,” *Iran*, 15 Ekim 2003, FBIS-NES-2003-1016.

31 “Revolutionary Guards accused of political interference,” *RFE/RL Iran Report*, 1 Mart 2004; “Ministry Accuses Revolution Guards of Engaging in Election Campaigning,” *ISNA*, 18 Şubat 2004, FBIS-NES-2004-0218.

32 “E’temad’s Analysis on Closure of Imam Khomeyni Airport: Reviewing the File of a Dispute,” *E’temad*, 10 Mayıs 2004, FBIS-NES-2004-0511.

Burada çözümsüz kalan en önemli nokta bu operasyonun Yüksek Milli Güvenlik Konseyi kararına dayandırılmasıdır. Oysa Cumhurbaşkanı Hatemi hem bu Konseyin hem de TAV'a ihaleyi veren hükümetin başkanıydı ve bu konuyla ilgili ayrıntılar yeterince açıklığa kavuşturulmamıştır.³³ İran Meclisi'nde konuyla ilgili bir araştırma yapılmış, Devrim Muhafızları, Yüksek Güvenlik Konseyi ve Hükümet arasında koordinasyonsuzluğun bu gelişmeye neden olduğu sonucuna varılmıştır.³⁴ Ulaştırma Bakanı Ahmad Khorram diğer uluslararası havaalanlarında birçok yabancı personel çalışırken güvenlik gerekçesinin geçerli bir neden olmadığını söyleyerek Havaalanının kapatılmasının yabancı yatırımları şüpheli hale getirmek için büyük bir girişimin parçası olarak nitelendirmiştir.³⁵

Bu gelişme üzerine İran hükümeti TAV ile yaptığı sözleşmeyi feshetmek zorunda kaldı. İran Ulaştırma Bakanı Ahmad Khorram hakkında (diğer iddiaların yanı sıra) bu olayla ilgili olarak İran rejiminin itibarına zarar verdiği ve güvenliği tehlikeye attığı suçlamasıyla 7.Meclis'te gensoru verilmiş ve Khorram Meclis kararıyla 3 Ekim 2004'te bakanlıktan azledilmiştir. Böylece, Devrim Muhafızları ilk defa fiili müdahalede bulunarak ülkenin yönetiminde aktif rol oynamaya başlamıştır.

2005 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Ahmedinecad Hükümetleri

Devrim Muhafızları'nın yükseliş sürecinde ve siyasetle ilişkilerinde önemli dönüm noktalarından birisi Mahmud Ahmedinecad'ın Haziran 2005'te Cumhurbaşkanı seçilmesidir. 1986 yılında bir süre Devrim Muhafızları'na katılarak güvenlik ve mühendislik alanlarında çalışan Ahmedinecad'ın dışında cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılan üç adayın daha (Ali Laricani, M. Baqer Qalibaf ve Muhsin Reza'i) Devrim Muhafızları'ndan geliyor olması Muhafızların siyasete artan ilgisinin göstergesi olmuştur. Seçim kampanyası sürecinde özellikle Devrim Muhafızları Hava Kuvvetleri Komutanlığı yapmış ve seçimde aday olmak üzere Disiplin Güçleri Komutanlığından istifa etmiş olan Qalibaf'ın adaylığı siyasetin askerileşmesi tartışmalarına neden olmuştur.

33 Safa Haeri, "Iran: Invisible hands guide military ambitions," *Asia Times*, 28 Mayıs 2004.

34 "Iran's Majles Speaker Says Lack of Coordination Behind Closure of Airport," *IRNA*, 23 Mayıs 2004, FBIS-NES-2004-0523.

35 "Iranian Transportation Ministry Denies Blaming IRGC For Closure of New Airport," *IRNA*, 31 Ağustos 2004, FBIS-NES-2004-0831. Ayrıca, Muhafızların ortak olduğu bir konsorsiyumun ihaleyi kaybettiğine dikkat çekilmiş ve TAV'ın yeni havaalanını işletmesi durumunda Devrim Muhafızları'nın havayoluyla yaptıkları kaçakçılığın engelleneceği, bu yüzden Devrim Muhafızları'nın harekete geçtiği ileri sürülmüştür. Bkz. A. Alfoneh, "How Intertwined are the Revolutionary Guards in Iran's Economy," *AEI Middle Eastern Outlook*, no.3, Ekim 2007.

17 Haziran’da yapılan seçimlerde adaylardan hiçbirisinin oyların yüzde 50’sini alamaması üzerine en çok oy alan iki aday, Haşimi Rafsanjani ve Mahmud Ahmedinecad arasında ikinci tura gidilmiştir. 24 Haziran’da yapılan ikinci turda Ahmedinecad oyların yüzde 61’ini alarak cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Bu seçimlerde Devrim Muhafızları ve Besic’in ağırlığını Ahmedinecad tarafına koyduğu genel kabul gören bir kanıdır.³⁶ Seçimlerin ilk turunda yarışan adaylardan Mehdi Kerrubi ve Mostafa Moin Devrim Muhafızları ile Besic’in Ahmedinecad lehine kampanya yaptıklarını ve güvenliği sağlamak üzere seçim merkezlerinde bulunan Muhafız ve Besiclerin halka baskı yaptığını iddia etmiştir. Kerrubi, Rehber’in Besic ile Muhafızları Ahmedinecad lehine seferber ederek ve seçimlerde hile yapıldığı iddialarını reddederek tarafsız tutumunu yitirdiğini söylemiştir. Moin’in en önde gelen destekçisi M. Reza Hatemi ise “garnizon partisi”ne yenildiklerini söylemiştir.³⁷ Seçim yetkilileri ve Muhafızların bu iddiaları yalanlamasına rağmen Devrim Muhafızları Komutan Yardımcısı M. Baqer Zolqadr’ın daha sonra yaptığı açıklamalar da bu iddiayı destekler niteliktedir: “Hem dış baskıların hem de içerideki güçlerin ilkeci³⁸ bir hükümet kurmamızı engellemeye çalıştığı karmaşık siyasi atmosferde sofistike bir şekilde çalışmalıydık. Allah’a şükür ilkeci güçler, akıllı ve çok boyutlu planları ve Besic’in yoğun katılımı sayesinde seçimleri kazanmayı başarmıştır.”³⁹

Reformcu Meclis ve Cumhurbaşkanı ile çekişme halinde olan Devrim Muhafızları Ahmedinecad hükümeti ile yakın bir işbirliğine girmiş ve siyasi gücünü artırmıştır. Muhafızlar, Ahmedinecad hükümetini “ilkeci” bir yönetim olarak nitelendirip selamlamıştır. Devrim Muhafızları Komutanı Safavi, Ahmedinecad’ın seçilmesini İran halkının iyi bir seçimi olarak değerlendirmiş ve Devrim Muhafızları ve Besic’in yeni cumhurbaşkanı ile işbirliği yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir.⁴⁰ İran halkının seçimlerde ilkeciliğe yöneldiğini ve devrimci değerleri desteklediğini gösterdiğini belirten Safavi, bir başka açıklamasında da seçim sonuçlarına karşı çıkanların devrimci hükümeti zayıflatmaya çalıştıklarını ileri sürmüştür.⁴¹ Rehber’in Devrim Muhafızları’ndaki temsilcisi Huccetulislam

36 Gary Thomas, “Iran Election Filled with Surprises,” *Payvand News*, 21 Haziran 2005.

37 Ehteshami & Zweiri, “Iran and the Rise of its Neoconservatives”, s.85.

38 İlkecilik (*Osulgaraye, Principlism*) İranlıların İmam Humeyni çizgisine bağlılıklarını vurgulamak için kullandıkları yeni bir kavramdır. Kendilerini 1980’lerde *Mektebi*, 1990’larda *Hizbullabi* diye tanımlayan gruplar 2000’li yıllarda kendilerini tanımlamak için *Osulgaraye* (Usulgerayi) kavramını kullanmaya başlamıştır.

39 Ehteshami & Zweiri, “Iran and the Rise of its Neoconservatives”, s.84.

40 “Iranian Guards Voice Support For President-Elect Ahmadinezhad,” *Fars News Agency*, 4 Temmuz 2005, FBIS Translated Text, WNC (World News Connection).

41 “General Rahim-Safavi: Some Political Groups Are Trying To Weaken Government,” *Siyaset-e Ruz*, 27 August 2005, FBIS Translated Text, WNC.

Ali Saidi'nin 2006'da yaptığı bir konuşmadaki şu sözleri Devrim Muhafızları'nın Hatemi ve Ahmedinecad yönetimlerine bakışı arasındaki farkı net bir şekilde ortaya koymaktadır: "Sistemin reform döneminde karşılaştığı ekstremizm ve kriz dönemlerini geride bıraktık ve artık bu konuda hiçbir kaygı kalmadı. Bu açıdan, normları ihlal etmeye, kırmızı çizgileri ve İmam Humeyni'nin düşüncesinin temellerini aşmaya, değerleri zedelemeye çalışan grupların bulunduğu geçmişle kıyasladığımızda bugün daha iyi bir durumdayız. Bizi endişelendiren şey o olayların tekrarlanma ihtimali ve reform dönemine geri dönme ihtimalidir."⁴²

Buna karşılık Ahmedinecad, bakanlarının ve bürokratlarının önemli bir kısmını ve bazı büyükelçileri aktif görevde bulunan ya da emektar Devrim Muhafızları mensupları arasından tayin etmiştir. Dört üst düzey Devrim Muhafızları komutanının yer aldığı kabinede bakanların en az 10'u Devrim Muhafızları ya da ilişkili kurumlarda çalışmıştır. Seçimlerde Ahmedinecad'ın rakibi olan eski Devrim Muhafızları Komutanlarından Ali Laricani Yüksek Milli Güvenlik Konseyi sekreteri olarak atanmıştır. Ahmedinecad'ın atamaları arasında en çarpıcısı ise Devrim Muhafızları Komutan Yardımcısı Zolqadr'ın siyasi işlerden sorumlu İçişleri Bakan Yardımcısı olarak atanmasıdır.

Ayrıca, Devrim Muhafızları'nın ekonomi alanında faaliyet gösteren kurumları bu dönemde önemli ihaleler almıştır. Güney Pars Doğalgaz sahasında 14. ve 15. etapların işletim hakkı, Asaluye'den Pakistan sınırına kadar doğalgaz boru hattının döşenmesi, Tahran metrosunun inşaatı Ahmedinecad hükümeti döneminde Devrim Muhafızları'na verilen işlerin en önemlileridir. Son olarak, Devrim Muhafızları'na bağlı bir şirketin dahil olduğu konsorsiyum İran Telekom'un yüzde 51'ini almıştır. Devrim Muhafızları bu dönemde halkla ilişkilere özel önem vermiş, 2007 yılında kendi haber sitelerini kurup *Peyam-e İnqilab* dergisini yeniden yayınlamaya başlamıştır. Son zamanlarda Muhafızların *Atlas* isminde bir haber ajansı kurması gündemdedir.

Devrim Muhafızlarının seçimlere müdahale ettiğine dair tartışmalar, Ahmedinecad'ın seçilmesini izleyen Meclis seçimlerinde ve yerel seçimlerde yine gündemde olmuştur.⁴³ Son olarak 2009 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı

42 "The Representative of the Leader in the Islamic Revolution's Guards Corps: Distributing Service and Applying Social Justice is a Goal of the Ninth Administration," *Hemayat*, 24 Eylül 2006, OSC (Open Source Center) Translated Text, WNC.

43 Ali Alfoneh, "Iran's Parliamentary Elections and the Revolutionary Guards' Creeping Coup d'Etat," *AEI Middle Eastern Outlook*, No.2, Şubat 2008, s.3.

ğı seçimlerinde Ahmedinecad’ın yeniden seçilmesinde Devrim Muhafızları ve Besic’in gerek kampanya sırasındaki çalışmaları ve gerekse seçimlerin yürütülmesi ile ilgili faaliyetleri yoluyla önemli bir rol oynadığı iddia edilmektedir.⁴⁴ Nitekim seçim sonrasında ortaya çıkan protestoları Devrim Muhafızları şiddet kullanarak bastırması ve hükümetin karşısındaki en önemli tehdidi bertaraf etmiştir. Devrim Muhafızları komutanları daha sonra yaptıkları açıklamalarda seçim sonuçlarını protesto eden eylemleri rejimi devirmeye yönelik kadife devrim girişimi olarak adlandırmış ve eylemlerin sorumlusu olan reformcu siyasetçilerin yargılanmasını istemiştir.

İran’da Tehdit Algılamasının Değişmesi ve Yeni Tehdidin Yükselişi

Yukarıda anlatılanlardan anlaşıldığı üzere Devrim Muhafızları’nın ideolojik yapısı ve siyasal bakışı hükümet ile ilişkilerini belirleyen en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Devrimi korumakla yükümlü olan Muhafızlar Devrime ve rejime yönelik tehditleri bu ideolojik bakış etrafında değerlendirmektedir. 1990’lı yılların başından itibaren siyasal elitler arasında bölünme ve rejimin temelleri üzerine yapılan tartışmalar Muhafızlar tarafından Devrime karşı bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, Devrime yönelik tehditlerle mücadele adı altında Devrim Muhafızları giderek siyasal alana girmiştir.

İran – Irak savaşının sona ermesi ve Ayetullah Humeyni’nin ölümü üzerine 1989 yılından itibaren İran’da yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde Ordu, İran’ın sınırlarını korumakla görevlendirilirken Devrim Muhafızları’nın görev alanı iç güvenliğin sağlanması ve Devrimin korunması olarak belirlenmiştir. Humeyni’nin yerine Rehber olan Hamanei, Devrim Muhafızları’nın görevlerini devrimin silahlı savunmasını yapmak, Besic ordusunun kuruluşunu ve örgütlenmesini sağlamak ve devrimin ideallerini korumak olarak tanımlamıştır.⁴⁵

1990’ların başında Hamanei’nin İslam Cumhuriyeti’ne yönelik en büyük tehdidi “kültürel saldırı” diye nitelemesine paralel olarak Devrim Muhafızları da açıklamalarında kültürel saldırıya karşı mücadele söylemine ağırlık vermeye başlamıştır. Devrim Muhafızları Komutanı Rezai (ve onu izleyen komutanlar) ABD ve müttefiklerinin İslami değerlere ve fikirlere karşı kültürel saldırıda

44 Babak Rahimi, “The Role of the Revolutionary Guards and Basij Militia in Iran’s ‘Electoral Coup’,” *Terrorism Monitor (Jamestown)*, Cilt 7, No. 21, 17 Temmuz 2009, ss. 6-8.

45 “IRGC Official Interviewed on Restructuring,” *Tehran Domestic Service*, 16 Ocak 1990, FBIS-NES-90-015, 23 Ocak 1990, s. 52.

bulduğunu söylemiştir. İlk olarak Eylül 1992’de Devrim Muhafızları Ulusal Kongresi’nin ardından yapılan açıklamada Devrim Muhafızları’nın “Batı’nın kültürel saldırısına karşı mücadele etmek için hazır olduğu” belirtilmiştir.⁴⁶

Özellikle muhafazakârlar tarafından dile getirilen kültürel saldırı söylemi, Batı’nın İran halkını, özellikle İran gençliğini materyalist, ahlaksız Batı kültürü ve Batılı ideolojilerle kirletmek suretiyle İslam Cumhuriyeti’ne karşı bir saldırı başlattığını iddia etmektedir.⁴⁷ Saldırının hedefinde İslam, İslam Devriminin değerleri ve İslami rejimin temel unsurları vardır. Bu söyleme göre kültürel saldırının amacı, Batılı emperyalistlerin İran’da Devrim’den önceki egemen pozisyonlarını yeniden sağlamaktır. Emperyalist güçler İran’a önce askeri olarak saldırmış, fakat İslam Cumhuriyeti’ni askeri yollardan yıkmayı başaramayınca kültürel saldırı başlatmışlardır. Kültürel saldırının ilk adımlarından birisi Salman Rüşdi’nin “Şeytan Ayetleri” isimli kitabının yayınlanmasıdır. Bundan sonra Batının kültürel saldırısı medya, uydu TV’leri ve internet vb. üzerinden devam etmiştir.

Kültürel saldırı söylemi İranlı muhafazakarlar ve radikaller tarafından yer yer “psikolojik savaş” kavramıyla aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Devrim Muhafızları ise, İslam Devrimi’ne karşı yürütüldüğü iddia edilen psikolojik operasyonlar ve kültürel saldırı ile mücadele etmeyi kendi görevinin bir parçası olarak görmüştür. İranlı liberaller Batı’nın kültürel saldırısının İran’daki uygulayıcıları olarak görülmüş ve İranlı radikaller ile Muhafızların hedefi olmuştur. İşte bu bağlamda Devrim Muhafızları Komutanı Rezai 1996 yılında yaptığı bir konuşmada liberalizmi, İran’da giderek büyüyen fakat yetkililerin yeterince mücadele etmediği “kanserli tümöre” benzetmiş ve İslam Devriminin kaderinin İran’daki liberaller ile Hizbullah arasındaki mücadeleye bağlı olduğunu söylemiştir. Kendisini Hizbullah kampının bir parçası olarak gören Rezai, *velayet-i fakih*’in ve ulemanın, Amerika’nın İslam Devrimi ile mücadelesindeki öncelikli hedefleri olduğunu hatırlatmıştır.⁴⁸

Devrim Muhafızları Halkla İlişkiler Bürosu tarafından 1996 yılında yayınlanan

46 “Assembly issues resolution,” *Tehran IRIB Television First Program Network*, 17 Eylül 1992, FBIS-NES-92-182, 18 Eylül 1992, s.41.

47 Bkz. Sussan Siavoshi, “Cultural Policies and the Islamic Republic,” *International Journal of Middle East Studies*, Cilt 29, No. 4, Kasım 1997, ss. 509-30.

48 “Guards Commander Reza’i says ‘liberalism’ is a cancerous tumour,” *IRNA* (in English), 11 Nisan 1996, SWB, ME 2585. 13 Nisan 1996, s.25.

bir bildiride “Devrim Muhafızları’nın devrimin, rejimin, *velayet-i fakih* yönetimi ile İslam Cumhuriyeti’nin temellerinin, değerlerinin ve kazanımlarının tehlikeye girdiğini hissettiği anda harekete geçeceği” belirtilmiştir. Devrim Muhafızları Genel Karargâhı Komutanı M. B. Zolqadr, “Devrim Muhafızları’nın barakasında oturup düşmanın askeri saldırısını bekleyen salt bir askeri güç olmadığını” söylemiş ve Devrim Muhafızları’nın anayasal olarak Devrimin değerlerini korumak ve kollamakla yükümlü olduğunu hatırlatmıştır. Zolqadr, Devrim Muhafızları “İşte bu yüzden emperyalistlerin kültürel saldırısına ve Batı’nın kuklaları ile bu kutsal sistemin içindeki liberallerin kötü etkileri karşısında kayıtsız kalmaz” demiştir.⁴⁹

1990’lı yıllarda İran’da yaygınlaşan basın faaliyetleri ile birlikte hükümete, rejime ve din adamlarına yönelik eleştirilerin artması üzerine “liberal basın” Devrim Muhafızları’nın hedefi haline gelmiştir. Reform hareketi içerisinde bazı siyasetçilerin de rejime yönelik kimi açıklamaları, özellikle *velayet-i fakih*’in meşruiyet kaynağı ve yetkilerinin tartışılmaya açılması Devrim Muhafızları’nın tepkisini çekmiş ve Devrim Muhafızları bu süreç içerisinde siyasete müdahil olmaya başlamıştır. Abdullah Nuri, Ataollah Mohacerani gibi reformcuların 1997 yılında Hatemi hükümetinde önemli görevler almaları Devrim Muhafızları’nın tehdit algılamasını ve dolayısıyla siyasete müdahalesini artırmıştır. Rezai, görevden ayrıldıktan sonra yaptığı bir açıklamada Devrim Muhafızları ve Besic’in, siyasi gruplar ile Devrim arasında bir çekişme olması durumunda sahneye çıkması gerektiğini söylemiştir.⁵⁰ Rezai’den sonra Devrim Muhafızları Komutanı olarak atanan Yahya Rahim Safavi Mayıs 1998’de yaptığı bir konuşmada Devrim Muhafızları’nın apolitik bir kurum olmadığını, aksine siyasal bir çizgisinin olduğunu söylemiş ve bu çizginin İmam Humeyni’nin çizgisi olduğunu ileri sürmüştür.⁵¹

Safavi’nin Mayıs 1998’de “liberal” gazetecileri hedef alan konuşması İran’da asker – siyaset ilişkisi açısından büyük ilgi çekmiştir. Safavi, Cumhurbaşkanı’nın etrafındaki bazı liberal kimselerin özellikle Nuri ve Mohacerani’yi kastederek *velayet-i fakih* ilkesinin altını oyduğunu, böylece rejimin en önemli temelini tehdit ettiğini ileri sürmüş ve şöyle demiştir: “Biz siyasete müdahale etmiyoruz

49 “Official says Guards Corps will act to protect revolutionary values,” *Kayhan*, 21 Mayıs 1996, SWB, ME 2625, 30 Mayıs 1996, s.13.

50 “Official comments on political role of Islamic Revolution Guards Corps,” *IRNA*, 31 Aralık 1997, in SWB, ME 3114, 1 Ocak 1998, s.8.

51 Ehteshami & Zweiri, “*Iran and the Rise of its Neoconservatives*”, s.24.

ancak, hükümet sistemimizin temellerinin ve devrimimizin tehdit edildiğini görürsek ... müdahil oluruz.”⁵² Nitekim Kültür Bakanı Mohacerani'nin izin verdiği birçok gazete ve dergi Muhafızların hedefi olmaya başlamıştır. Safavi, liberal gazetelerde yazan rejim düşmanlarının “dillerinin ve boyunlarının” kesilmesi gerektiğini” söylemiştir.⁵³ Muhafızlara göre iki büyük siyasi akımın [reformculuk ve muhafazakârlık] dışında rejimi tehdit eden ve yabancıların sponsorluğunu yaptığı “üçüncü bir akım” vardır. Bu düşmanlar “sivil toplum” kavramını suiistimal ederek basın yoluyla rejimin temellerine saldırmaktadır. Halkla ilişkiler Bürosu'nun Mayıs 1998'de yayınladığı bir bildiri Muhafızların pozisyonunu net bir şekilde göstermektedir: “Ülkedeki serbest ortamdan ve devrimci güçlerin sabır ve sadakatinden yararlanan bir grup basın ile zehirli ve şüpheli kalemler, kamuoyunun dikkatini İslami İran'ın yeminli düşmanlarının düşmanlıkları ve komplolarından uzaklaştırmak amacıyla hastalıklı fikirleri ve temelsiz düşünceleri yaymaya çalışmaktadır.”⁵⁴ Safavi, saldırıların son zamanlarda arttığına işaret ederek böyle bir atmosferin oluşmasından ötürü çok üzgün olduklarını belirtmiş ve her şeye rağmen sabırlı olmaya devam edeceklerini ve uygun zamanın gelmesini bekleyeceklerini söylemiştir.⁵⁵

İşin ilginç yanı Devrim Muhafızları'nın hedef aldığı gazeteciler ve siyasetçilerin Devrime açıkça karşı çıkmaksızın, düşüncelerini yine Devrime dayandırmış olmalarıdır. Muhafızların hedefindeki gazeteci ve siyasetçilerin bir kısmı Devrimden sonraki yıllarda rejimin yerleşmesi için önemli görevlerde bulunmuş, hatta bazıları Devrim Muhafızları saflarında yer almış ve Irak savaşında gönüllü olarak cephede savaşmıştır. Ancak, 1990'lı yıllara gelindiğinde birçok konuda Rehber Hamanei ile aynı fikirde olmayan, yine Devrim adına rejimin daha “demokratik” hale getirilmesi için mücadele etmeye başlayan bu insanlar devrimci yoldan sapmakla suçlanmışlardır. O dönemde Devrim Muhafızları Kara Kuvvetleri Komutanı olan Muhammed Ali Caferi, 1998 yılında yaptığı bir açıklamada bu durumu net bir şekilde ortaya koymuştur. Caferi, “bugün Devrimin sona erdiğini ilan eden fakat kendilerini şehit ailelerinin bir parçası olarak gören bu kimseler bilmelidir ki onlar kendilerini o ailelerden uzaklaştır-

52 M. Moslem, *Factional Politics in Iran*, (Syracuse: Syracuse University Press, 2002), s.38. Michael Eisenstadt, “Iran's Revolutionary Guard Commander sends a warning,” *WINEP Policywatch*, no.314, 7 Mayıs 1998.

53 “Guards corps official levels charges against 'Jameah' newspaper,” *Iran Daily*, 26 Mayıs 1998, SWB, ME 3244, 4 Haziran 1998, s.2-3.

54 “Revolution Guards Statement says commander's remarks were distorted,” *IRNA*, 3 Mayıs 1998, SWB, ME 3218, 5 Mayıs 1998, s.10.

55 “Guards commander warns of 'third current' intent on destroying religion,” *IRNA*, 2 Haziran 1998, SWB, ME 3244, 4 Haziran 1998, s.2.

miş ve halkın ve Devrimin izlediği yoldan sapmışlardır,” demiştir. “Cahil” olarak nitelendirdiği bu insanların Batı ile ilişkili olduğunu, Büyük Şeytan’ın elemanları olduğunu ve kazanılmış özgürlükleri suiistimal ettiğini ve Devrimin en temel unsurlarına saldırarak Devrimi durdurmaya çalıştığını ileri süren Caferi, Devrim Muhafızları’nın her konuda Rehber Hamanei’nin arkasında olduğunu belirtmiştir.⁵⁶

Eylül 2000’de, Devrim Muhafızları Komutanları ve Yetkilileri 13. Ulusal Kongresi’nin ardından yayınlanan bildiriye “düşmanın İslam Cumhuriyeti’nin temellerine yaptığı saldırılara işaret edilerek, bilerek veya bilmeyerek bu büyük milletin hayatının her alanında Batı’nın hakimiyetini yeniden kurmayı kendisine misyon edinen gericiler ve yabancıların ajanları ‘ikaz’ edilmiştir.” Bildiriye, reformlar “gerçek reformlar” ve “Amerikan reformları” olmak üzere ikiye ayrılmış, Muhafızların gerçek reformları desteklediği, ancak Amerikan reformlarına karşı çıktığı belirtilmiştir.⁵⁷

Devrim Muhafızları 20 Temmuz 2002’de yayınladığı bildiriye İran’ı bekleyen yakın tehlike ve tehditlere dikkat çekmiştir.⁵⁸ Bu bildiriye devrimin ideallerini ve hedeflerini saptırmaya ve değiştirmeye ve İslam Cumhuriyeti rejimini dönüştürmeye çalışan ve umutla düşmanın İran’a gelmesini bekleyen bir akım olduğu belirtilmiştir. Bildiriye, “Devrim Muhafızları devrimi önemseyen bütün güçleri, rejimin çarpıtılmış imajını sergilemek ve içeride müttefikleri olduğuna dair Amerikalılara güven ve umut verecek zemini oluşturmak amacıyla sistemin hedeflerini ve temellerini, İslam Devrimi’nin sloganlarını, İslam Cumhuriyeti’nin kurumlarını manipule etmeye çalışan bu ikiyüzlü akıma karşı uyanık olmaya davet etmektedir.” denilmiştir. Destekçilerinin geçmişte belki İslam Devrimi saflarında olduğu ancak artık Devrimle alakalarının kalmadığının belirtildiği bildiriye bu akımın “rejime sızmayı başardığı” ifade edilmiştir. Bu düşmanların rejimin içine sızarak ve ülkenin ekonomik sıkıntılarını avantaja çevirerek izleyen üç yılda yapılacak seçimleri (2003 Yerel Seçimleri, 2004 Meclis

56 “IRGC ground forces commander speaks about manufacture of Towsan tanks, missiles,” *Iran*, 24 Mayıs 1998, SWB, ME 3244, 4 Haziran 1998, s.3.

57 “Devrim Muhafızları, devrim ve rejimin değerleri ve temelleri çerçevesinde yoksulluk, ayrımcılık ve idarenin zayıflığı gibi sorunların çözümünü için her çeşit ilerleme ve reformu bütün gücüyle destekleyecektir ve İslami sistemi parçalamaya yada İran milleti için gerginlik, kriz ve istikrarsızlık yaratmaya dönük her çeşit Amerikan reformuna karşı çıkacaktır.” “Guards Corps statement reiterates allegiance to Islamic revolution,” *Vision of the IRI Network 1*, 18 Eylül 2000, SWB, ME 3951, 21 Eylül 2000, ss. 7-8.

58 Jim Muir, “Iran – the rift deepens,” *Middle East International*, sayı 680, 26 Temmuz 2002, s.6; Safa Haeri, “Reformers attack rev. guards interfering in political matters,” *Iran Press Service*, 21 Temmuz 2002.

Seçimleri ve 2005 Cumhurbaşkanlığı seçimi) büyük farkla kazanmayı ve İslam Cumhuriyeti'nin düşmanlarına uygun seküler bir rejim kurmayı hedefledikleri ileri sürülmüştür. "Sokakta tahripkârlığı açıkça destekleyerek, fahişeliği tartışarak ve 'erkekler ve kızlar için özgürlük,' 'uydu TV seyretme özgürlüğü' gibi sloganlarla sosyal rahatsızlıklardan yararlanarak gelecek seçimleri kazanmak için tezgâh kurduğu" ileri sürülen bu insanların, "bütün sınırları aştığı" ifade edilmiştir. Bildiride Amerika'nın ciddi şekilde İran'a saldırmayı düşündüğü bir ortamda "devrimci ve İslami değerlere meydan okumak için geniş özgürlüklerden yararlanan ve İranlıların arasında fitne tohumları eken bu akım, Amerika'nın beşinci sütunu" olarak adlandırılmıştır.⁵⁹

Irak'ın işgalinin ardından İran'daki siyasi ayrışma daha da şiddetlenmiş, Devrim Muhafızları ile muhafazakârlar savaştan ve İran'ın sınırları etrafındaki Amerikan askeri varlığından kaynaklanan güvenlik tehditlerini ön plana çıkarırken, reformcular bu tehditlerin etkisizleştirilmesi için bazı konularda reformlara gidilmesini ve ABD ile ilişkilerin normalleştirilmesini savunmaya başlamıştır.⁶⁰ Reformcuların bu talebine karşılık Hamanei'nin Devrim Muhafızları'ndaki temsilcisi Ayetullah Movahedi-Kermani, Saddam rejiminin Amerikan saldırısı ile devrilmesinin ardından ABD ile ilişkilerin normalleştirilmesini savunanları düşmanın beşinci kolu olmakla itham etmiştir. Movahedi-Kermani daha da ileri giderek Devrim Muhafızları'nın Meclis'in hareketlerini izlemesi ve her milletvekilinin ne düşündüğünü bilmesi - Rehberle beraber mi karşı mı - gerektiğini söylemiştir.⁶¹

Muhafızların bu değerlendirmeleri dikkate alındığında Devrim Muhafızları – siyaset ilişkilerindeki dönüşüm daha iyi anlaşılacaktır. Devrim Muhafızları işte bu nedenlerle 7. Meclis seçimlerinde öne çıkmış, havaalanını işgal ederek si-

59 Safa Haeri, "Reformers attack rev. guards interfering in political matters," *Iran Press Service*, 21 Temmuz 2002.

60 Reformcular Amerikan tehditlerinin ancak halkın "kararlı desteği ve aktif katılımı" ile etkisizleştirilebileceğini, bunun da ancak ülkede demokrasinin sağlanması ile olacağını ileri sürmüştür. Bu sav, bir grup reformcu entelektüelin yayınladığı iki bildiride net bir şekilde ifade edilmiştir. 200 entelektüelin imzaladığı ilk bildiride "Seçilmemiş insanlar tarafından yürütülen şimdiki politikaların sürdürülmesinin bizi geri dönülmesi imkânsız bir noktaya getirmesinden endişeliyiz. Taliban'ın ve Saddam Hüseyin'in kaderlerinden ders almalıyız ve anlamalıyız ki despotizm ve bencillik ülkeyi yenilgiye sürükleyecektir." Rehberle hitaben 127 reformcu milletvekilinin imzaladığı diğer bildiride ise Rehberden reform sürecinin önündeki engelleri kaldırmak için müdahale etmesi ve ABD ile ilişkilerin normalleştirilmesinin yeniden düşünülerek bu konuda referanduma gidilmesini önermiştir. *RFE/RL Iran Report*, 31 Mart 2003; *Middle East International*, 13 Haziran 2003, s.24.

61 "Revolutionary Guards issue warn against 'pro-Americanism'," *Iran Press Service*, 30 Nisan 2003. "Bypassing the Constitution: Do Not Drag the Military Into the Arena of Politics," *Touse'eh*, 3 May 2003, FBIS-NES-2003-0512.

yasete aktif müdahaleye başlamış ve nihayet “ilkeci” Ahmedinecad’ın iktidarına yardımcı olmuştur. Reformcuların çoğunlukta olduğu 6. Meclis ve Hatemi yönetimi ile ideolojik olarak çatışma, dolayısıyla siyasi çekişme içerisinde olan Muhafızların Ahmedinecad yönetimi ile ideolojik olarak uyum içinde olduğu görülmektedir. Devrim Muhafızları Komutanı Muhammed Ali Jafari Kasım 2007’de bir konuşmasında şöyle demiştir: “Dokuzuncu Hükümet döneminin başlaması ile birlikte biz çevreden geldik ve şimdiki hükümet de mesele İslam devriminin değerleri ve hedefleri olduğunda Devrim Muhafızları ve Besic ile uyumlu ve birliktedir.”⁶² Bununla beraber Ahmedinecad hükümetinin işbaşında olması İran rejiminin önündeki tehditlerin tamamen kalktığı anlamına gelmemiştir. Devrim Muhafızları komutanlarının ve Besic’in açıklamalarında İran’a yönelik dış tehditlerin yanı sıra içerideki tehdidin değişik şekillerde devam ettiğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda Eylül 2007’de Devrim Muhafızları Komutanlığını üstlenen M. Ali Caferi, Devrim Muhafızları’nın Devrimi ve kazanımlarını korumakla yükümlü “askeri, siyasi ve kültürel bir kurum” olduğunu hatırlatarak Devrim Muhafızları’nın, devrime tehdit hangi alanda gelirse orada olacağını söylemiş ve mevcut durumda Muhafızların önceliğinin iç tehditlere karşı mücadele etmek olduğunu belirtmiştir.⁶³ Bu tehdit algılamasına paralel olarak 2007 yılında Devrim Muhafızları’nın örgütsel yapısında yeniden düzenlemelere gidilmiş, Besic ve Devrim Muhafızları arasında komuta birliği sağlanmış ve Devrim Muhafızları basın-yayın ve özellikle internet üzerinden “yumuşak tehditlerle mücadele” kapsamında daha aktif roller üstlenmeye başlamıştır. Ayrıca Devrim Muhafızları’nın gerek dış saldırı durumunda gerekse yerel düzeyde mücadele kabiliyetini artırmak amacıyla iller bazında yeniden örgütlenmesi sağlanmış ve yerel komutanların yetkileri artırılmıştır. 2009 yazında cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçlarına karşı ortaya çıkan protestolar da Devrim Muhafızları liderleri tarafından bu bağlamda değerlendirilmiş ve “kadife devrim” girişimi olarak adlandırılmıştır.

Sonuç

Bu makalede Devrim Muhafızları’nın İran siyasetinde etkisini artırması süreci ve nedenleri incelenmiş ve şu sonuçlara varılmıştır. Devrim Muhafızları – siyaset ilişkisini anlamak için öncelikle Devrim Muhafızları Ordusu’nun ideolojik

62 “IRGC commander: Ninth government is in step with IRGC and Basij in promoting the Revolution’s ideals,” *Iran*, 2 Kasım 2007, OSC Translated Text, WNC.

63 “Iranian Commander Says IRGC’s Priority To Counter ‘Internal Threats’,” *Mehr News Agency*, 29 Eylül 2007, OSC Summary, WNC; Najmeh Bozorgmehr, “Iran military force fears threat from within,” *Financial Times*, 28 Aralık 2007.

niteliği dikkate alınmalıdır. Devrimden hemen sonra Devrimi ve kazanımlarını korumak üzere kurulan bu ordu ideolojik adanmışlığı en yüksek kişiler arasından seçilmiştir. Devrim Muhafızları'nın ideolojik adanmışlığını yüksek düzeyde tutmak amacıyla Rehber tarafından din adamları görevlendirilmektedir. Bu din adamları hem Muhafızların siyasi ve ideolojik denetimini yapmak hem de ideolojik/İslami eğitim vermekle yükümlüdür. Devrim Muhafızları'nın askeri alandaki uzmanlaşmasına rağmen din adamları Devrim Muhafızları bünyesindeki varlıklarını korumaktadır. Bu sayede Muhafızların ideolojik adanmışlık seviyesi hala yüksek düzeyde seyretmektedir. Devrim Muhafızları'nın açıklamalarında ve faaliyetlerinde bu durum rahatlıkla gözlemlenebilmektedir.

Devrim Muhafızları'nın ideolojik adanmışlık düzeyinin yüksekliğine karşılık siyasi elitler arasında 1990'lı yıllarda ideolojinin öneminin giderek azaldığı görülmüştür. Diğer taraftan elitler arasındaki siyasi bölünmeler bu dönemde daha belirginleşmiş ve rakip siyasi gruplar arasında şiddetli bir rekabet başlamıştır. Bu rekabet ortamı içerisinde devrimin bazı değerlerinin de tartışmaya açılması, Devrimi ve değerlerini korumakla yükümlü Muhafızların ön plana çıkmasına neden olmuştur. Reformcular, Devrim Muhafızları'nın asker olarak tarafsız kalmasını istemiş ve Muhafızların siyasi alana girmesini eleştirmiştir. Buna karşılık Devrim Muhafızları kendilerini salt askeri bir güç değil, siyasi ve kültürel bir güç olarak görmektedir ve devrime yönelik tehditlerin hangi alandan gelirse oraya yöneleceklerini belirtmektedir. Nitekim Devrim Muhafızları, reform hareketinin iktidarı döneminde reformcuların arasındaki "aşırı unsurların" İslam Cumhuriyeti ve Devrime tehdit olduğunu iddia ederek yaptığı açıklamalar ile siyasal alana kaymış ve reformcu siyasetin alanını daraltmıştır. Devrim Muhafızları, İran'ın kültürel saldırı ve içeriden kaynaklanan tehditlerin yanı sıra 2000'li yıllarda askeri tehditlere maruz kalması üzerine siyasete müdahalesini artırmış ve kendileri ile ideolojik olarak daha uyumlu bir yönetimin işbaşına gelmesine yardımcı olmuştur.

Kaynakça

- Alfoneh, Ali, “How Intertwined are the Revolutionary Guards in Iran’s Economy,” *AEI Middle Eastern Outlook*, No.3, Ekim 2007.
- Alfoneh, Ali, “Iran’s Parliamentary Elections and the Revolutionary Guards’ Creeping Coup d’Etat,” *AEI Middle Eastern Outlook*, No.2, Şubat 2008.
- Alfoneh, Ali, “The Revolutionary Guard’s Role in Iranian Politics,” *Middle East Quarterly*, Cilt 15, No. 4, Güz 2008.
- Ehteshami, A. & Zweiri, M., *Iran and the Rise of its Neoconservatives*, London: I.B. Tauris, 2007.
- Eisenstadt, Michael, “Iran’s Revolutionary Guard Commander sends a warning,” *WINEP Policywatch*, No.314, 7 Mayıs 1998.
- Gheissari, Ali ve Vali Nasr, “The Conservative Consolidation in Iran,” *Survival*, Cilt 47, No. 2, Yaz 2005.
- Hourcade, Bernard, “The Rise to Power of Iran’s ‘Guardians of the Revolution,’” *Middle East Policy*, Cilt 16, No. 3, Güz 2009.
- Katzman, Kenneth, *The Warriors of Islam; Iran’s Revolutionary Guard*, Boulder, Oxford: Westview Press, 1993.
- Kermani, Navid, “The Fear of the Guardians: 24 Army Officers Write a Letter to President Khatami,” R. Bruinner & W. Ende (der.), *The Twelver Shia in Modern Times*, Leiden, Boston, Koln: Brill, 2001.
- Menashri, David, “Iran,” *Middle East Contemporary Survey*, Cilt 5, 1980–81.
- Merdinger, Susan E., “A Race for Martyrdom: The Islamic Revolutionary Guards Corps (IRGC),” Master’s Thesis, *Naval Postgraduate School*, Monterey, California, Aralık 1982.
- Moslem, M., *Factional Politics in Iran*, Syracuse: Syracuse University Press, 2002.

- Rahimi, Babak, "The Role of the Revolutionary Guards and Basij Militia in Iran's 'Electoral Coup'," *Terrorism Monitor (Jamestown)*, Cilt 7, No. 21, 17 Temmuz 2009.
 - Rashed, Gholamali, "Sharayat va dzarorathaye tovled, roshd, taspet ve ghos-tarashe Sepah dar Jang," *Majalla-ye Seyasate Defa'*, Cilt 5, No. 3, Yaz 1976.
 - Rubin, M., "Iran's Revolutionary Guards – A Rogue Outfit?" *Middle East Quarterly*, Cilt 15, No. 4, Güz 2008.
 - Schirazi, Ashgar, *The Constitution of Iran: Politics and the State in the Islamic Republic*, London: I.B. Tauris, 1997.
 - Siavoshi, Sussan, "Cultural Policies and the Islamic Republic," *International Journal of Middle East Studies*, Cilt 29, No. 4, Kasım 1997.
 - Wehrey, F., Gren J.D. et.al, *The Rise of the Pasdaran: Assessing the Domestic Roles of Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps*, Santa Monica, CA: RAND, 2009.
-